

na jednoj nozi pri kojem je druga noga dignuta i istegnuta unatrag, a ruka nastavlja liniju u suprotnom smjeru. ④ PREN šara, crtež, slikarija.

arabica, arap. pismo; arap. pismo prilagodeno nekom nearapskom, npr. hrv. jeziku. Usp. adžamijska književnost.

Arabija → Arapski poluotok

arabilan (lat.), prikladan za oranje; obradiv (u poljodjelstvu).

arabinoza, ugljikohidrat, bijeli kristalni šećer iz skupine pentoza, C₅H₁₀O₅; nalazi se u mnogim biljkama; dobiva se kuhanjem arapske gume i drugih biljnih sluzi.

arabistika, grana znanosti koja proučava arap. jezik, književnost i kulturu.

Aracaju [arakažu], gl. grad i pristanište u sav. državi Sergipe, I Brazil; 460 898 st. Osn. 1855. Ind. šećera, tekstila, kože; turizam.

Arad, grad u SI Banatu, Rumunjska; 172 824 st. Metalna, tekst. i prehr. ind. Od 1685. pod Austrijom; za revolucije 1848–49. sjedište privremene Kossuthove vlade; nakon I. svj. rata pripao Rumunjskoj.

Arafat, Jaser (1929–2004), palestinski političar; voda Al-Fataha i PLO-a. Dobitnik Nobelove nagrade za mir 1994 (s Y. Rabinom i Š. Peresom), nakon mirovnoga sporazuma između PLO-a i Izraela (postignutoga 1993. u Washingtonu). Od 1996. bio je predsjednik Palestinske samouprave.

Arafursko more, rubno more Tihog oceana između Australije i Nove Gvineje; 1 037 000 km².

Arago [arago'], Dominique François (1786–1853), franc. fizičar i astronom; otkrio Sunčevu kromosferu, istraživao polarizaciju i ogib svjetlosti i elektromagnetizam (*Aragov disk*). Kao član provizorne vlade (1848) pridonio ukidanju ropstva u franc. kolonijama.

Aragon [aragš'], Louis (1897–1982), franc. književnik. Dadaist pa nadrealist, za II. svj. rata pjesnik otpora; romanopisac i socijalist. publicist. *Elsine oči*; *Baselska zvona*; *Gospodske četvrti*.

Aragon (ija), pov. zemlja i autonomna zajednica u SI Španjolskoj (pokrajine Huesca, Teruel i Zaragoza); 47 720 km², 1 204 215 st. Poljodjelstvo (žitarice, vinova loza, masline, agrumi); stočarstvo (ovca, govedo); ležišta lignita i željezne rude; metalurgija, kemijska, prehr. ind. Upravno središte Zaragoza. Pod Rimljanima od kraja 3. st. pr. Kr., Vizigotima od 415, Arapima od 713, Francima od poč. 9. st.; o. 1000. dio kraljevstva Navarre; 1137. ujedinjena s Katalonijom, a 1238. i s Valencijom. Brakom kralja Ferdinanda II. s prijestolonasljednicom Kastilje Izabellom I., od 1479. u sklopu jedinstvene španj. države.

Ara Pacis Augustae

arapajma

aragonit, mineral, rompski kalcijev karbonat, CaCO₃; znatno rjeđi od kalcita, u koji tijekom vremena prelazi.

Aragua [ara'ɣua], sav. država u S Venezueli, na obali Karipskoga mora; 7014 km², 1 449 616 st. Poljodjelstvo (šećerna trska, kava, pamuk) i stočarstvo (govedo). Gl. grad Maracay.

Araguaja, rijeka u I Brazilu, lijevi prtok Tocantinsa, duga 2627 km, plovna u sr. toku. Dobivanje el. energije.

arahid (grč.) → kikiriki

arahidonska kiselina, nezasićena masna kiselina s 4 nekonjugirane dvostruke veze, bitna za rast sisavaca; u cikličkom metaboličkom putu prelazi u produkte važne za regulaciju krvnoga tlaka, zgrušavanje krvi, neke reproduktivne funkcije itd.

Arahna (Arákhnē), grč. MIT, lidijska vješta tkalja; natjecala se u tkanju s božicom Atenom. Pobjeđena Atena pretvorila ju je u pauka.

arahnoidea (grč.), srednja paučinasta moždana i moždinska ovojnica.

arak (arap.), žestoko alkoholno piće proizvedeno destilacijom prevreloga soka od grožđa, aromatizirano anisom; rašireno na području istočnoga Mediterana (Libanon, Sirija, Izrael, Irak); često se pogrešno poistovjećuje s istoimenim pićem proizvedenim vrenjem i destilacijom od riže, šećerne melase ili kokosova mlijeka, raširenim u Indiji, Indoneziji i Oceaniji.

arak (lat.) ① List papira standardne veličine. ② *Tiskarski a.*, list koji se tiska kao cjelina i od kojega presavijanjem nastaje *knjižni a.* (obično 16 stranica). ③ *Autorski a.*, jedinica opsega rukopisa teksta, iznosi 30 000 slovnih znakova s razmacima među njima.

arakača (španj.) (*Arracacia xanthorrhiza*), biljka iz por. štitarki; uzgaja se u Meksiku i sjevernim dijelovima Južne Amerike radi jestivih postranih korjenova i lisnih peteljki.

Arakansko gorje (Arakan Yoma), planinski lanac u Z Mjanmaru (Burma); najviši vrh Mount Victoria 3094 m.

Arakišvili, Dimitrij Ignjatevič (1873–1953), gruzijski skladatelj, dirigent i etnomuzikolog; autor prvih gruzijskih simfonijskih djela, romanca i opera. *Pripovijest o Šoti Rustaveliju*.

Araks (Aras), rijeka u Armeniji, Azerbajdžanu i u SI Turskoj; duga 1072 km, porječje 102 000 km²; prtok Kure. Iskorišćuje se za navodnjavanje.

Aralica, Ivan (1930), hrv. književnik; akademik; u pov. i suvremenim temama zaokupljen etičkim i egzistencijalnim pitanjima pojedinca i kolektiva. Romani: *Konjanik* (ekraniziran); *Psi u trgovištu*; *Duše robova*; *Okevir za mržnju* (ekraniziran: *Život sa stricem*); *Puž*; *Runolist*; *Život nastanjen sjenama*; pripovijetke; eseji; film. scenariji.

Aralica, Stojan (1883–1980), hrv. slikar; slikao mrtve prirode, portrete i krajolike naglašena kolorizma. *Dama u vrtu*; *Saint-Tropez*.

aralija (*Fatsia japonica*, *Aralia sieboldii*), ukrasna biljka iz por. bršljanja, podrijetlom iz Japana.

Aralsko jezero, slano jezero u Kazahstanu i Uzbekistanu; nekoć četvrto na svijetu po površini (o. 68 000 km²); smanjuje se od 1960-ih zbog hidrotehn. zahvata na rijekama Amu-Darji i Sir-Darji; do 2010. svedeno na o. 13 900 km² i 4 odvojena dijela; isušivanje izazvalo pomor flore i faune. Nekadašnje luke Aral i Mjünok danas su u pustinji.

Aramejci, zapadnosemitski narod, poznat od druge pol. 2. tisućljeća pr. Kr. u SZ Mezopotamiji i Siriji, gdje su imali više država; nakon 7. st. potpali pod Arape i većim dijelom asimilirani.

aramejski jezik, jezik stare Sirije iz SZ grane semitske porodice, blizak hebrejskomu; 6–5. st. pr. Kr. službeni i razgovorno-pučki jezik stare Perzije; od 6. st. pr. Kr. lingua franca Bliskoga istoka; govorio se i u Palestini od poč. n. e. do 7. st., kad ga je istisnuo arapski; jezik nekih spisa rane kršč. književnosti, kojim je govorio i Isus Krist. Iz aramejskoga se razvio sirijski jezik.

aramejsko pismo, najvažniji ogranak sjevernosemitskoga pisma; iz njega se razvilo hebr. kvadratno pismo i niz dr. pisama semitskih jezika.

Aran [æ'ræn] (irski Árainn), otočje pred Z obalom Irske; 47 km², 800 st. Prapov. arheol. nalazi.

Arany [o'rań], János (1817–82), mađ. pjesnik i prevoditelj; nac. i polit. angažiran (1848), majstor mađ. knjiž. idioma i balade. *Toldi*; *Budina smrt*; *Jesenji stihovi*.

aranžer (franc.) ① Uredivač (npr. izloga). ② Obradivač ili preradivač glazb. djela. ③ Priredivač (npr. priredbe).

aranžman (franc.) ① Poredak, raspored, estetsko slaganje. ② Sporazum, nagodba. ③ Obradba ili preradba glazb. djela.

Ara Pacis Augustae [~ augu'ste] (lat.: žrtvenik Augustova mira), mramorni žrtvenik, što su ga August i Senat 13–9. pr. Kr. podigli na Martovu polju u Rimu, ukrašen reljefima; jedan od najznaменitijih rim. spomenika ranoga carskog doba; rekonstruiran 1938.

arapajma (port. < tupijskoga) (*Arapaima gigas*), južnoam. slatkovodna riba koštunjača iz podreda *Osteoglossoidae*; duga više od 4 m, teška do 200 kg; meso vrlo cijenjeno.

Arapi, Fatos (1930), alb. pjesnik; vrstan stilist snažne emocionalnosti i prigušene meditativnosti. *Ide-mo u buduće stoljeće*. Eseji; memoari.

arapska guma, bezbojna ili žućkasta tvar koja istječe iz ozlijeđenoga drveta *Acacia senegal* i dr. akacija; s toplom vodom tvori ljepljivu otopinu; služi kao zgušnjivač i stabilizator u prehr. industriji, u proizvodnji lijekova itd.

Arapska ili Istočna pustinja, I dio Sahare između Nila i Crvenoga mora; SI Egipt. Obuhvaća oko 2,3 mil. km². Ležišta nafte, fosfata, urana.

Arapska liga, organizacija za polit. suradnju, sa sjedištem u Kairu, koju su 1945. osnovali Egipt, Irak, Jemen, Libanon, Saudijska Arabija, Sirija i Transjordan (od 1949. Jordan). Naknadno se učla-

Jaser Arafat

Louis Aragon

Ivan Aralica

János Arany

